

Психологічні виміри культури, економіки, управління : Науковий журнал / [відповідальний редактор кандидат психологічних наук Олег Лозинський]. Україна, Львів. Випуск 29, 2026. 482 с.

Psychological Dimensions of Culture, Economics, Management: Science Journal / [responsible editor, PhD in psychological sciences Oleg Lozynskiy]. Ukraine, Lviv. Number 29, 2026. 482 p.

Oleg Lozynskiy. **Psychological Examination of Recruitment to Collaborative Activities**

Head of the NGO "Lviv Analytical House," PhD in Psychological Sciences, Lviv State University of Life Safety
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>

Web of Science:

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/HTM-2288-2023>

E-mail: lviv-forum@ukr.net

The article explores the psychological mechanisms of recruiting Ukrainian citizens for collaboration with the enemy in the context of a full-scale hybrid war. The transformation of classical methods of intelligence and sabotage activities into rapid, remote involvement of «disposable» amateur agents (agents-dilettantes) through social networks and religious organizations is analyzed. Three main groups of motivators are identified: ideological (moral-psychological), material-financial, and blackmail/threats. Attention is paid to the exploitation of vulnerable population categories, particularly youth, financial debtors, ideological adherents of the «Russian World» (russkiy mir), and relatives of prisoners of war. Working for the enemy is often masked as legal employment («courier services», «marketing research», «logistics checks»), and blackmail is used. In the occupied territories, an appeal to myths about «Novorossiya», «common destiny» (obshchuyu sudbu), and the «heroization» of the first collaborators is used to justify collaborationism, while russian education standards and «military-patriotic» organizations are used for recruiting children and youth.

Keywords: hybrid war, state treason, collaborationism, psychological mechanisms of recruitment, segmentation of potential collaborators, remote recruitment, mimicry of recruitment, motivators, agents-dilettantes, existential crisis as a motivator for betrayal.

Problem Statement. In the context of the Russian Federation's full-scale war against Ukraine, studying the psychological mechanisms of recruiting citizens for collaborationist activities has acquired particular urgency. The "hybrid" nature of the war involves the deployment of not only hostile military forces but also a diverse arsenal of information and psychological operations (PSYOPS) targeting various population groups. These are aimed at destabilizing society through a network of hostile agents within the state and in countries supporting Ukraine.

Analysis of scientific publications indicates that recruitment for collaboration has evolved significantly: traditional intelligence operations by professional spies are now supplemented by the rapid, anonymous, and remote recruitment of "disposable" amateur agents. These individuals are tasked with arson, fire correction, photographic documentation, drone deployment, and contract killings, thereby reducing the risks of total network exposure for intelligence services. The psychological manipulation practiced by hostile "handler" spies is particularly dangerous when targeting vulnerable categories: adolescents, youth, ideological supporters of the "Russian World" (Russkiy Mir), religious fanatics of the Moscow Patriarchate, relatives of prisoners of war or those remaining in occupied territories, individuals in financial crisis (debtors), marginalized groups, and the criminal element. A distinct challenge is "blind" recruitment, where tasks are masked as "everyday errands," "marketing research," "courier work," or "logistics verification." Consequently, an expert examination of psychological recruitment tools is essential to prevent and counter actions harmful to national security.

The aim of the study is to conduct an expert analysis of the psychological methods and technologies utilized for recruiting collaborators in a hybrid war, based on Ukrainian and European scientific literature, as well as Russian sources detailing the recruitment of Ukrainian citizens by their special services.

Main Body. Recruitment is defined as a purposeful influence through manipulation and the exploitation of individual vulnerabilities to induce cooperation with a hostile state and the commission of criminal acts against one's own country. To achieve this, recruiters utilize specific psychological motivators:

- **Ideological (Moral-Psychological) Motivators:** Target individuals who ideologically sympathize with the enemy, view cooperation as prestigious, or act out of revenge. The services of such collaborators are typically the "least expensive."
- **Material-Financial Motivators:** Target individuals in financial distress; monetary payment for their "work" is mandatory. 2025 statistics indicate that "quick money" is the primary motive for 70% of fire-correction collaborators.
- **Blackmail or Threat Motivators:** Target individuals against whom compromising material (kompromat) exists, or whose relatives in captivity or occupied territories face safety risks.

Between 2022 and 2025, the number of suspects involved in crimes against national security reached 16,000, representing 10% of the total 160,000 civil servants. According to the SBI (State Bureau of Investigation), there are 2,600 criminal proceedings for "High Treason"; the SSU (Security Service of Ukraine) reports 3,700 proceedings for "High Treason" and 10,000 for "Collaborationist Activity."

As of 2026, there is a trend toward increasing severity in national security crimes. While in 2022, approximately 75% of convictions concerned "minor" offenses (public denial of aggression), by 2025, 96% of proceedings were classified as serious crimes (working in occupation authorities, law enforcement for the enemy, fire correction). The SSU has identified over 3,500 active collaborators and organizers of pseudo-elections in the Kherson and Zaporizhzhia regions. As of mid-2024, the Unified Register of Court Decisions recorded over 1,442 convictions under Article 111-1 of the Criminal

Code of Ukraine.

Recruitment Methods and Psychological Mechanisms:

Ideological Recruitment. Moral-psychological motivators are the most reliable and stable. They are applied when an individual possesses a pre-existing pro-Russian worldview. This is often fostered by membership in the Moscow Patriarchate, characterized by religious fanaticism and deep-seated dissatisfaction with state linguistic, cultural, and historical policies. Such individuals are effectively "ideological emigrants" who, while living in Ukraine, feel part of the "Russian World," disregarding local history and culture. They perceive Ukrainian statehood as an "error" to be corrected by military means. Collaboration is viewed as participation in a "historical mission."

The psychological mechanism here involves mythological foundations and "oceanic feelings" (the self as part of a grand "we"), as well as "Ego" validation. The recruiter is perceived as a "mentor" or "representative of true authority." Performing "secret" tasks provides a sense of "special meaning" to an otherwise unremarkable life. This aligns with Erik Erikson's theory of psychosocial development, specifically the conflict between **Ego Integrity and Despair**. Subconscious despair (manifested as bitterness or hidden depression) allows the enemy to play on nostalgia and the desire to "fix" lost chances. For mature collaborators, hostile propaganda offers a "return to youth" (the USSR myth), where their lives allegedly had more significance.

Financial Recruitment. Material motivators are common for recruiting "amateurs" for one-time tasks. Approximately 90% of those convicted under Art. 114-2 (fire correction) were recruited through "pecuniary interest." Advertisements in social media (Telegram, etc.) are masked as legitimate employment. Recruiters use an "incremental strategy": starting with legal services (delivering advertisements, photographing objects for "marketing") for which the individual is paid. Once the "performer" is accustomed to the income, tasks gradually shift toward the illegal and eventually the diversionary. A

specific category includes teenagers recruited via gaming sites for "quick money" (1k – 20k UAH), exploiting their lack of critical thinking and "gaming addiction."

Blackmail and Coercion. This relies on compromising materials or threats to the safety of the individual or their relatives. Pressure becomes systemic: individuals are intimidated by the threat of exposure to Ukrainian law enforcement. Recruiters also utilize "sextortion" (intimate blackmail) and target victims of phone scams, forcing elderly people to "work off" fabricated debts to special services.

Mimicry of Collaborationist Work. Recruiters use "legends" for psychological cover:

- "Independent journalists" – collecting data on strikes under the guise of damage assessment.
- "Helping relatives" – asking those in occupied zones to contact relatives in free Ukraine to "check" for military objects near their homes.
- "Employment traps" – vacancies for "photographers" on sites like OLX requiring video reports of specific locations.
- "Logistics managers" – requesting photos of transport hubs for "route planning."
- "HOA (OSBB) Administrators" – phone surveys about generators or residents "in uniform."

Conclusions. The scale of high treason and collaboration (over 16,000 proceedings) challenges current state policy and necessitates profound scientific research into the psychological roots of the problem. Expert examination reveals that the RF systematically prepared the ground for war over decades by fostering the "Russian World" ideology and financing the Moscow Patriarchate network. Hybrid warfare leverages "segmentation" to target potential traitors and uses digital channels for the remote recruitment of "disposable" agents. Statistics show that while financial motives drive 70% of one-time agents, ideological and careerist motives are present in 40% of former Ukrainian civil servants and law enforcement officers who defected.

Directions for further psychological research:

- Impact of gaming addiction and social networks on vulnerability to remote recruitment.
- Psychological profiling of ideological collaborators and the "mythological worldview" of the "Russian World."
- Counter-measures for detecting the mimicry of collaborationist activities.

Лозинський Олег. Психологічна експертиза вербування до колабораційної діяльності

Керівник ГО «Львівський аналітичний дім», кандидат психологічних наук, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>

webofscience:

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/HTM-2288-2023>

E-mail: lviv-forum@ukr.net

© Лозинський Олег, січень 2026.

Досліджено психологічні механізми вербування громадян України до колабораційної діяльності на користь ворога в умовах повномасштабної гібридної війни. Проаналізовано трансформацію класичних методів розвідувальної та диверсійної діяльності у швидке, дистанційне залучення «одноразових» агентів-дилетантів через соцмережі та релігійні організації. Визначено три основні групи мотиваторів: ідейні (морально-психологічні), матеріально-фінансові, шантаж/погрози. Увага приділяється експлуатації вразливих категорій населення, зокрема молоді, фінансових боржників, ідеологічних прихильників «руського міра», родичів полонених. Робота на ворога часто маскується під легальну роботу («кур'єрські послуги», «маркетингові дослідження», «перевірка логістики»), застосовується шантаж. На окупованих територіях для виправдання колабораціонізму використовується апеляція до міфів про «Новоросію», «обцию судьбу», «героїзацію» перших колаборантів, а російські стандарти освіти та «військово-патріотичні» організації для вербування дітей та молоді.

Ключові слова: гібридна війна, державна зрада, колабораціонізм, психологічні механізми вербування, сегментація потенційних колаборантів, дистанційне вербування, мімікрія вербування, мотиватори, агенти-дилетанти, екзистенційна криза як мотиватор зради.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни РФ проти України особливої актуальності набуває вивчення психологічних механізмів вербування громадян до колабораційної діяльності. «Гібридний» характер війни передбачає використання не лише ворожих військових сил, а й різноманітного арсеналу засобів інформаційно-психологічного впливу на різні групи людей, спрямованих

на дестабілізацію суспільства мережею ворожих агентів всередині держави і в країнах, які підтримують Україну.

Аналіз наукових публікацій свідчить про те, що вербування до колаборації з ворогом суттєво змінилось: класична розвідувальна діяльність кваліфікованими шпигунами доповнюється більш швидким, анонімним, дистанційним залученням «одноразових» агентів-дилетантів для виконання підпалів, коригування вогню, фотофіксації, запуску дронів, замовних убивств, чим знижуються ризики провалу агентурних мереж. Небезпечним є психологічне маніпулювання ворожими шпигунами-кураторами людьми з вразливих категорій населення – підлітками, молоддю, ідеологічними прихильниками «руського міра», релігійними фанатиками московського патріархату, родичами полонених й тих осіб, що залишились на окупованих територіях, особами у кризовому фінансовому становищі (боржниками), маргіналізованими верствами та криміналітетом. Окремим викликом є вербування агентів до колаборації «в сліпу»: завдання виконавцю маскуються під «побутові завдання», «маркетингові дослідження», «кур'єрську роботу», «перевірку логістики». З огляду на перелічене, експертиза психологічних засобів вербування потрібне для попередження та протидії діям, що можуть завдати шкоду державній безпеці.

Метою дослідження є експертиза психологічних методів та технологій, що застосовуються для вербування колаборантів в умовах гібридної війни, на основі аналізу українських, європейських наукових публікацій, а також публікацій російських джерел про результати вербування українських громадян їх спецслужбами.

Виклад основного матеріалу. Вербування визначається як цілеспрямований вплив шляхом маніпуляцій та вразливостей особи з метою схилення її до співробітництва з ворожою державою, вчинення злочинних дій проти власної держави. Для досягнення цієї мети вербувальники використовують психологічні

мотиватори:

- *Ідейні (морально-психологічні) мотиватори*: підходить для осіб, що ідеологічно симпатизують ворогу, вважають співпрацю престижною, або діють з мотивів помсти. Послуги таких колаборантів є «найдешевшими».
- *Матеріально-фінансові мотиватори*: підходить для осіб у кризових фінансових ситуаціях, грошова оплата їх «роботи» є обов'язковою. Статистика 2025 р. свідчить, що «швидкі гроші» є головним мотивом для 70% колаборантів-коригувальників.
- *Мотиватори шантажем або погрозами*: підходить для осіб, щодо яких є компромат, погроза безпеці родичам осіб, що потрапили в полон або залишилися на окупованих територіях.

Кількість підозрюваних, причетних до злочинів проти нацбезпеки за 2022-2025 рр. сягнула 16 тисяч осіб, що становить 10% від загальної чисельності 160 тис. державних службовців. За інформацією ДБР 2,6 тис. кримінальних проваджень за ст. «державна зрада»; за інформацією СБУ 3,7 тис. кримінальних проваджень за ст. «державна зрада», 10 тис. кримінальних проваджень за ст. «колабораційна діяльність» [1; 2; 3].

Станом на 2026 р. спостерігається тенденція до посилення тяжкості злочинів у сфері національної безпеки: на початку повномасштабного вторгнення (2022 р.) близько 75% вироків стосувалися «легких» складів злочину (публічне заперечення агресії), однак у 2025 р. 96% проваджень кваліфікуються як тяжкі злочини (робота в окупаційних органах влади, правоохоронна діяльність на користь ворога, коригування вогню). СБУ встановила особи понад 3,5 тис. активних колаборантів та організаторів псевдовиборів у адміністраціях Херсонської та Запорізької областей.

Станом на середину 2024 року в Єдиному реєстрі судових рішень зафіксовано понад 1 442 вироків за ст. 111-1 КК України.

На основі аналізу досліджень [6; 7; 8; 9; 10] можна систематизувати методи вербування громадян до злочинів проти національної безпеки:

Особливості вербування з ідеологічних мотивів. Ідейні (морально-психологічні) мотиватори вербування є найбільш надійними та стійкими. Їх застосовують у випадках, коли людина має сформований про-російський світогляд і готова для колаборації. Цьому сприяє належність до православної секти московського патріархату з притаманним їй релігійним фанатизмом, з емоційно-глибоким невдоволенням політикою держави у мовно-культурних, історичних питаннях. Особа фактично є «ідеологічним емігрантом», проживаючи в Україні відчуває себе частиною «рускава міра», не знає і не цікавиться історією країни свого проживання, не визнає цінність її культури, мови, історії як самодостатньої системи. Свідомо чи підсвідомо сприймає українську державність як «помилку», яку необхідно виправити, зокрема військовими методами. Колаборацію на користь російського агресора сприймає як причетність до «історичної місії», або з мотивів солідарності з такими ж «соотечественніками» в своєму близькому соціальному середовищі.

Психологічний механізм ідеологічного колабораціонізму має міфологічне підґрунтя, торкається так званих «океанічних почуттів» («я» - частинка великого «ми»), «російського патріотизму» (пронизаного зверхністю до окупованих імперією «тубільних» територій), а також власної важливості («ego»).

Вербувальник сприймається як «друг», «наставник», «потрібна людина», представник «влади». На символічно-міфологічному рівні сприйняття він наводить «справедливість», відновлює порушений (імперський) порядок. Виконання його «таємних», «секретних» вказівок, шпигунських доручень особою сприймається як особистий внесок в «велику справу», обіцяючи у майбутньому особливий статус (відзнаки, ордени, звання).

Робота на ворога сприймається людиною як «місія», що надає «особливий сенс» для нічим не примітного її існування, тим паче в ситуаціях життєвої кризи дорослого віку. Ерік Еріксон описував схожу кризу психосоціального розвитку як конфлікт між «цілісністю ego» (Ego Integrity) та *відчаєм* (Despair). Підсвідомий *відчай* (переживається людиною як гіркота, прихована депресія, агресивне несприйняття сьогодення) відкриває двері, через яку ворог, зловживаючи довірою, «грає» на почуттях ностальгії, і бажанні виправдати своє минуле, виправити власні втрачені шанси, зробити спробу проявити себе в житті. Описаний Е.Еріксоном психологічний конфлікт певним чином пояснює мотивацію ідеологічних колаборантів зрілого віку: людина у стані «екзистенційного відчаю» шукає спосіб виправдати своє життя, а ворожа пропаганда пропонує їй «повернення в молодість» (міф про СРСР), де їхнє життя нібито мало більше значення. Екзистенційний відчай штовхає людину «покарати» теперішній стан справ, що не дало їй бажаного матеріального комфорту, статусу, самоповаги. Співпраця з ворогом для таких осіб стає способом відчувати себе «важливим гравцем» наостанок власного життя [4].

Ідеологічне вербування більш комфортно відбувається в організаціях «соотечественників», релігійних групах московського патріархату, що використовують тактику «love bombing», оточуючи потенційних агентів увагою та турботою, підтримуючи ілюзію «ідеальної родини», задовольняючи потреби в причетності, спілкуванні (спільні літургії, безкоштовні семінари, спільні зустрічі «духовного пробудження»), що трансформується у повну відданість ідеям групи, готовність виконувати будь-які завдання її лідерів.

Колаборація осіб працездатного віку за ідеологічною і кар'єрною мотивацією з місцевих «еліт» в органі окупаційної влади проявилась на окупованих територіях Криму, Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької

областей. У Донецькій та Луганській областях (окупованих з 2014 р.) в окупаційні структури інтегрувались до 80-90% колишнього складу місцевого самоврядування. В новоокупованих районах (після 2022 р.) Херсонської та Запорізької областей відсоток колаборації серед держслужбовців – 15-25%, серед співробітників правоохоронних органів – 30-40%. Це засвідчує, що до війни відповідні центральні та місцеві державні органи свідомо сприяли працевлаштуванню в державних органах влади України (суди, прокуратура, поліція, місцеве самоврядування, освіта і т.п.) потенційних колаборантів.

Особливості вербування з фінансових мотивів. Матеріально-фінансові мотиватори є поширеними засобами залучення «дилетантів» до колабораційної діяльності – разових замовлень з виконання підпалів, коригування вогню. Майже 90% осіб, засуджених за ст. 114-2 (коригувальники вогню) були завербовані через «грошовий інтерес».

У соцмережах (в Telegram та ін.) оголошення маскуються під звичайну про роботу. Виконавці часто не усвідомлюють, що працюють на ГРУ або ФСБ, вважаючи замовника приватним детективом або конкурентом по бізнесу. Найбільш вразливими до цього типу вербувального впливу є люди у кризовому фінансовому становищі: боржники, особи з низьким соціально-економічним статусом, чії родичі потребують дорогого лікування. Вербувальники застосовують стратегію «обіцянок», пропонуючи значну винагороду за нібито «прості» та «безпечні» завдання.

Психологічні бар'єри долаються, коли для забезпечення анонімності, безпеки «виконавцю» пропонують готівковий або криптовалютний розрахунок.

Процес залучення відбувається поступово: співпраця починається із законних послуг (рознести рекламу чи бандеролі, сфотографувати об'єкт, взяти участь в «маркетинговому опитуванні» і т.п.), за які «виконавцю» платять винагороду. Коли «виконавець» звик регулярно

отримувати завдання і гроші за їх виконання, зміст завдань змінюється, вимоги зростають, поряд з законними з'являються частково незаконні завдання. Якщо «виконавець» і надалі їх беззаперечно виконує, то йому делегують диверсійні завдання. Окремою категорією є підлітки, яких залучають через ігрові інтернет-сайти за «швидкі гроші» (1 тис. – 20 тис. грн), експлуатуючи відсутність у них сформованого критичного мислення, а також їх «ігрову залежність».

Особливості вербування шантажем. Колабораціонізм внаслідок шантажу та фізичного примусу ґрунтується на використанні компрометуючих матеріалів, загрози життю та безпеці людині або її родичів, близьких. Цей метод може застосовуватися як окремий засіб, або доповнення до фінансового вербування.

Після того, як людина виконала перші доручення, або необачно надала персональні дані, тиск на неї може набувати системного характеру: її залякують і шантажують розкриттям цих фактів правоохоронним органам, погрожують безпеці родичів, які потрапили в полон або перебувають в окупації.

Вербувальники можуть використовувати інтимний шантаж – вимагання або заволодіння інтимними фото з наступною погрозою їх розповсюдження.

До колабораційної роботи на ворога схиляють жертв телефонного шахрайства: в людей пенсійного віку виманюють заощадження, змушують «відпрацьовувати» борги перед ворожими спецслужбами. Судами зафіксовано тенденцію використання людей похилого віку, які, ставши жертвами телефонних шахраїв, змушені «відпрацьовувати» вигадані борги, виконуючи функції спостерігача або диверсанта.

Примусове виконання злочинів проти безпеки держави створює у «виконавців» стан провини і постійного страху, що використовують маніпулятори для контролю їх поведінки, відрізаючи шляхи до повернення у

нормальне соціальне середовище.

Мімікрія колабораційної роботи. Вербувальники застосовують інформаційно-психологічне прикриття своєї антидержавної діяльності, використовуючи «легенди»:

- «незалежні журналісти» – збір інформації про прильоти під виглядом фіксації руйнувань для «незалежних медіа»;
- «допомога родичам» – прохання людям на окупованих територіях зв'язатися з родичами в підконтрольних областях України, щоб ті перевірили чи є поблизу їх жителя військові об'єкти, об'єкти електрогенерації і т.п.;
- «працевлаштування» – розміщення російськими вербувальниками на сайтах пошуку роботи (наприклад, OLX) вакансій-пасток, наприклад пошук «фотографів», які мають надсилати для працевлаштування і отримання оплати фото- або відео-звіти з певних локацій;
- «менеджери з логістики» – прохання сфотографувати певні транспортні вузли (мости, залізничні розв'язки і т.п.) нібито для «планування маршруту доставки вантажів»;
- «адміністратор ОСББ» – телефонні опитування мешканців про наявність електрогенераторів, квартирантів «у формі» під виглядом турботи про безпеку мешканців;
- «HR-агент іноземної компанії» – пропонує роботу проведення «соціологічних опитувань»;
- «футбольні ультрас» та радикальні угруповання.

На основі аналізу ворожих Інтернет-публікацій можливо зробити певні підсумки методів вербування колаборантів. Вербування на окупованих територіях розглядається як елемент «ментальної війни», спрямованої на зміну ідентичності населення. Ставиться мета стирання меж між цивільним населенням і військовими для створення бази підтримки. Важливим методом є «інформаційне домінування», що створює ефект безальтернативності російської влади. Використовується тактика «когнітивного тиску», де через страх перед ЗСУ населення підштовхують до співпраці з

окупаційними адміністраціями (дивись: *Особенности современных войн: гибридный аспект (2022–2023) // Военная мысль: военно-теоретический журнал / Министерство обороны РФ. Москва*).

Нав'язується «образ переможця», щоб схилити конформістів на бік окупантів. Важливим засобом тиску є примусова паспортизація, яка робить людину «юридично залежною» від РФ. В окупованих районах Херсонщини та Запоріжжя застосовується «економічне вербування» місцевих мешканців через окупаційний контроль над аграрним бізнесом та продуктовими ринками. Застосовують метод «м'якої сили» - пропонують матеріальні блага (гуманітарна допомога, пенсії) в обмін на лояльність. У Криму та на Донбасі активно використовують релігійний фактор (московський патріархат) та апеляцію до «православних цінностей». Шляхом аналізу соціальних мереж шукають осіб з «образом на Україну». В соцмережах рекламуються «мережеві структури», де кожен завербований має залучити нових учасників. Застосовують технологію «інформаційних вірусів» про «зраду» Україною людей на окупованих територіях. Використовується метод «компрометації» - людину втягують у дрібну співпрацю, яку потім використовують як шантаж. В соцмережах створюються штучні «лідери думок» (блогери, місцеві активісти), які працюють за методиками ІПСО. Вербування вважають технологією «керованого хаосу», що доводить людину до стану безпорадності. (дивись: *Манойло А. В. Государственная информационная политика в условиях информационно-психологической войны: Монография / А. В. Манойло. 4-е изд. Москва : Изд-во МГУ; Горячая линия – Телеком, 2014–2024*).

Вербування на окупованих територіях здійснюється шляхом створення ілюзії легітимності окупації через «референдуми», що психологічно зв'язує учасників круговою порукою. Використовуються історичні міфи про

«Новоросію», «спільну долю» (общую судьбу), де колаборація подається як «повернення додому» для ідеологічного оправдання зради. Публічно на мітингах роздають російську символіку (російські триколори, георгіївські стрічки) для демонстрації лояльності та інструмент психологічного «незворотного залучення». Для вербування використовується методика «сегментації»: до кожної соціальної групи (вчителі, лікарі, пенсіонери) застосовуються окремі технології і інформаційні повідомлення.

Впровадження російських стандартів освіти є методом довгострокового вербування дітей та молоді. Вербування дітей та молоді здійснюється через залучення молоді у «військово-патріотичні» організації («Юнармія» і т.п.). Для осіб, чиї родичі знаходяться в РФ (або на раніше окупованих територіях) використовується тиск через родинні зв'язки. Застосовується метод «психологічного шоку» під час фільтраційних заходів. Створюється атмосфера тотального стеження («сусід за сусідом»), зокрема в соцмережах, щоб змусити людей до колаборації з окупантом. Для низько кваліфікованих але лояльних відкривають кар'єрний ліфт («хто був ніким, той стане всім»). Завдяки мас-медіа технологія «героїзації» перших колаборантів. Маніпуляція почуттям зневіри за перебування в окупації («вас все одно покарають як зрадників»). Усі ці заходи спрямовані на перетворення окупованої території на «санітарну зону» з лояльним населенням (дивись: *Проблеми забезпечення національної безпеки в умовах гібридних угроз: Сборник материалов / Российский институт стратегических исследований (РИСИ). Москва : РИСИ, 2024–2025*).

Висновки. Масовість фактів державної зради та колабораційної діяльності (понад 16 тис. кримінальних проваджень, що становить 10% від усіх держслужбовців) є викликом для наявної державної політики, а також потребує ґрунтовних наукових досліджень психологічних причин цієї проблеми.

Здійснена експертиза методів вербування в умовах повномасштабної гібридної війни доводить, що РФ десятиріччями систематично готувала ґрунт для війни проти України, окупації її 20% південно-східних областей. Для цього розробила ідеологію «рускава міра», ідею «новоросії» та «соотечественніков», фінансувала мережу московського патріархату, просувала прихованих колаборантів в силові структури, різні гілки державних органів влади, бізнес. Ворог доповнює класичну професійну розвідувальну діяльність багатьма іншими методами нанесення Україні шкоди.

Одним із засобів гібридної війни є вербування до колабораціонізму, тероризму, диверсій завдяки «сегментації» груп потенційних зрадників, дистанційного залучення «одноразових» агентів-дилетантів через цифрові канали. Ворожі спецслужби активно маніпулюють вразливими категоріями населення: молоддю, фінансовими боржниками, людьми пенсійного віку, ідеологічними прихильниками «рускава міра» (зокрема в органах влади, силових та правоохоронних структурах), родичами полонених. Статистика свідчить, що фінансовий мотив є головним для 70% одноразових-колаборантів (коригувальників вогню). Проте ідеологічно-кар'єрний мотив колабораціонізму присутній в 40% колишніх українських державних службовців, суддів, поліцейських.

Певний відсоток завербованих колаборантів діють «в сліпу», бо завдання для них маскувались під побутові, маркетингові дослідження або кур'єрську роботу і т.п.

Ідейні (морально-психологічні) мотиватори є найбільш надійними та ґрунтуються на сформованому проросійському світогляді та належності до релігійних груп московського патріархату. Психологічний механізм ідеологічного колабораціонізму використовує міфи про «руській мір», «спільну долю» та експлуатує «екзистенційну кризу» людей зрілого віку.

Шантаж (зокрема інтимний) або погрози особам, родичі яких є в окупації/полоні, є ефективним методом контролю над завербованими.

Напрямки подальших психологічних досліджень: вивчення впливу ігрової залежності та соціальних мереж на формування вразливості до дистанційного вербування; психологічні портрети ідеологічних колаборантів, дослідження міфологічного світогляду та «океанічних почуттів» приналежних до «рускава міра»; методи контрзаходів для виявлення мімікрії колабораційної роботи.

Джерела

1. Еріксон Е. Г. Дитинство та суспільство / пер. з англ. — Київ : [видавець або назва серії, якщо є], [рік перекладу, зазвичай посилаються на першоджерело, якщо немає свіжого українського видання]. — 445 с. (Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton & Co.)
<https://archive.org/details/childhoodsociet00erik>
<https://scholar.google.com/citations?user=kj8e2QMAAAAj>
<https://www.britannica.com/biography/Erik-Erikson>
2. Дашборд щодо кількісного складу державних службовців в Україні. URL: <https://nads.gov.ua/test?v=66de8f59549ff>
3. ДБР розслідує понад 2,6 тис. справ про зраду та колабораціонізм: понад 1,4 тис. підозрюваних, 1,2 тис. справ у суді. URL: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-rozslidue-ponad-2-6-tis.-sprav-pro-zradu-ta-kolaboracionizm-ponad-1-4-tis.-pidozryvanih-1-2-tis.-sprav-u-sudi>
4. На сьогодні відкрито понад 9000 кримінальних справ щодо колабораціонізму. URL: <https://hromadske.radio/news/2025/04/04/na-sohodni-vidkryto-ponad-9000-kryminalnykh-sprav-shchodo-kolaboratsionizmu>
5. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. р ед. В. П. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Horbulin_Volodymyr/Svitova_hibrydna_viina_ukrainsk_yi_front.pdf?PHPSESSID=0afuap1j2d34p3cpdkeut9pvc1 (Фундаментальна праця про методи підривної діяльності РФ, зокрема ідеологічне вербування «п'ятої колони»).
6. CENSS (2025). *Форми дистанційного вербування Росією громадян України: Аналітичний звіт за матеріалами 2024–2025 рр.* Центр безпекових досліджень.
<https://censs.org/forms-of-remote-recruitment-of-ukrainian-citizens-by-russia/>
7. GLOBSEC (2025). *Russia's Crime-Terror Nexus: Criminality as a Tool of Hybrid Warfare in Europe*. Bratislava: GLOBSEC Policy Institute.
https://www.globsec.org/sites/default/files/2025-10/Russia%20Crime%20Terror%20Nexus_Criminality%20as%20a%20Tool_0.pdf
8. Taylor & Francis (2024). *Russian Sabotage in the Gig-Economy Era*. *Journal of Strategic Studies* / RUSI.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03071847.2024.2401232>
9. Izak Krzysztof. *Terrorist and sabotage attacks on selected critical infrastructure systems – a historical perspective* // *Terrorism – Studies, Analyses, Prevention,*

<https://doi.org/10.4467/27204383TER.25.015.21518>

<https://ejournals.eu/czasopismo/terroryzm/artykul/terrorist-and-sabotage-attacks-on-selected-critical-infrastructure-systems-a-historical-perspective>

10. Terrorist and sabotage threats to critical infrastructure Scientific Editing / Scientific Editors Karolina Wojtasik, Damian Szlachter. Mazowieckie Centrum Poligrafii Sp. z o.o., 2025. 340 p.
<https://www.abw.gov.pl/ftp/foto/Wydawnictwo/terroryzm/wydanie-specjalne-2025/T-SAP - special edition - CALOSC NOWY.pdf>
11. Лозинський Олег. Цеглини українофобської доктрини РФ // Психологічні виміри культури, економіки, управління : Науковий журнал / [відповідальний редактор к. пс. н. Олег Лозинський]. Матеріали наукового круглого столу на тему: «Психологія пропаганди і міфотворчості в умовах війни: вплив та розвінчання» 21 травня 2022 року. Україна, Львів. Випуск 24, 2022. С.139-162.
<https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16299/1/%d0%92%d0%b8%d0%b9%d1%83%d1%81%d0%ba%2024.pdf>
12. Лозинський О.М. Ідеологічне обґрунтування збройної спецоперації російської федерації проти України // «Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності»: збірник тез доповідей I Науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Львів, 20-21 жовтня 2022 року. Львів: ЛДУБЖД, 2022. 408 с. С.184-187. URL :
<https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11292/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d1%82%d0%b5%d0%b7%20%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d1%86%d1%96%d1%97%2020-21%20%d0%b6%d0%be%d0%b2%d1%82%d0%bd%d1%8f%202022.pdf>
13. Лозинський О.М. Основи юридичної та політичної психології : навчальний посібник. Видання 5-те, доповнене / О.М.Лозинський. Львів: ЛДУБЖД, 2025. 284 с. URL:
https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/15662/1/%D0%9B%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97_2025.pdf?fbclid=IwY2xjawMLY-5leHRuA2FibQIxMABicmlkETF2ODBIQzZVOWNid3NUVW1OAR6-awpqu1duU_6-fPKKtBlottAzm4MAhOKNPsAadDAAeqMh8dqMxWkrDjTA_aem_l4HdeW17NZWhvsAoDHeGw
14. Лозинський О.М. Інформаційно-психологічні наслідки резонансних кримінальних справ в умовах воєнного стану / Матеріали другого Всеукраїнського наукового круглого столу «Життєстійкість особистості, економіки та культури суспільства в умовах війни» з нагоди Міжнародного дня жінок та дівчат в науці, 11 лютого 2025 р. // Психологічні виміри культури, економіки, управління : Науковий журнал. Україна, Львів. Випуск 27, 2025. 280 с. С.263-277. URL:
https://znc.com.ua/ukr/news/2016/202502_zah.pdf
<https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/15658>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Психологічні виміри культури, економіки, управління:
науковий журнал

Psychological Dimensions of Culture, Economics, Management:
Science Journal

ISSN 2409-1375

Випуск 29

Керівник проекту, відповідальний редактор
Олег Лозинський кандидат психологічних наук

Ідея проекту, макет, комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки, підготовка до
друку ГО «Львівський аналітичний дім». Ідентифікаційний код 34167033.
Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи:
серія АОО №760926

Для листування E-mail: lviv-forum@ukr.net

Підписано до друку 12.02.2026 р. Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк на ксероксі. Гарнітура Palatino Linotype.
Ум. друк. арк. 19.2. Тираж 100.

Друк Видавництво ЛНУ ім. І.Франка, 79000, Львів, вул. Дорошенка, 41.